

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 8
“ก้าวข้ามขอบเขตความรู้สู่การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างยั่งยืน”
วันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2568

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในประเทศไทย The Innovative Leadership of School Administrators in Thailand

สุมน์ ทิพย์มี

โรงเรียนมัธยมวัดเบญจมบพิตร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๑

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในประเทศไทย โดยผู้เขียนมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอองค์ประกอบลักษณะของภาวะผู้นำ ที่มีความสามารถในการบริหารจัดการบริหารนวัตกรรมในสถานศึกษา จากการศึกษาวิเคราะห์ พบว่ามีข้อเสนอที่สำคัญ 4 ด้าน คือ 1) วิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม 2) การสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรม 3) การสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม และ 4) การคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม ซึ่งผู้เขียนบทความวิชาการได้สังเคราะห์จากแนวคิด หลักการ ทฤษฎี ผลงานวิชาการของนักศึกษา นักวิชาการมาพิจารณาความสำคัญเพื่อให้ได้แนวคิดนวัตกรรมการศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษาในรูปแบบใหม่ในเชิงความคิดการบริหารจัดการจัดการเรียนการสอน เพื่อเป็นแรงผลักดันสำคัญให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา โดยเฉพาะการนำภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารการศึกษาในประเทศไทย นั้นมาขับเคลื่อนองค์การให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ในบริบทปัจจุบัน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This academic article presents content on the innovative leadership of school administrators in Thailand. The author aims to identify the key components of innovative leadership among school administrators in the country. The study finds that there are four essential components: 1) Innovative Vision 2) Innovative Networking 3) Innovative Atmosphere Creation and 4) Creative Innovation Thinking The author synthesizes these components from various concepts, principles, theories, and academic works of researchers and scholars to highlight their significance. The objective is to develop innovations or novel approaches that benefit educational institutions in terms of management, administration, and teaching methods. This, in turn, serves as a crucial driving force for change within schools, particularly in leveraging innovative leadership to propel educational organizations forward in alignment with contemporary contexts and evolving societal demands.

Keywords: Innovative Leadership, Educational Institution Administrators.

บทนำ

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นสมรรถนะสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะสามารถนำนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การบริหารจัดการองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น ผู้นำจะเป็นศูนย์รวมการทำงานในการสร้างนโยบายรวมถึงแนวทางการดำเนินงานการสร้างกลยุทธ์เพื่อช่วยให้เกิดการขับเคลื่อนนโยบายต่าง ๆ หรือการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ดังนั้น หากองค์กรใดมีผู้นำที่ดี มีวิสัยทัศน์ มีภาวะความเป็นผู้นำสูง องค์กรนั้นก็จะมีผลการดำเนินงานที่มุ่งไปสู่ความสำเร็จได้อย่างราบรื่น สำหรับปัจจุบันที่เข้าสู่ยุคสมัยการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งพบว่าการเรียนรู้สำหรับยุคนี้มีการพัฒนานวัตกรรมสื่อการเรียนการสอนใหม่ขึ้นมาหลาย ผู้เรียนจึงสามารถหาความรู้เพิ่มเติมจากสื่อต่าง ๆ อย่างหลากหลาย เช่น การสืบค้นด้วยอินเทอร์เน็ต หรือเรียนรู้จากสื่อการสอนแบบมัลติมีเดียด้วยตนเอง สถานศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับตัวให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การศึกษาวิจัยของ จันทนา แสนสุข (2557: 34-38) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่ปิดกั้นการพัฒนาของผู้เรียนนั้น มักเกิดจากการขาดวิสัยทัศน์ และการขาดภาวะผู้นำในด้านการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มียึดติดอยู่กับสิ่งเดิม ไม่พัฒนาตนเองให้เท่าทันกับโลก ส่งผลให้องค์กรหรือสถานศึกษาเหล่านั้นไม่สามารถแข่งขันกับผู้อื่นได้

ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่จึงต้องมีคุณสมบัติของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคนี้ต้องเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญ ในการทำให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมการเรียนรู้ เพื่อทำให้เกิดผลลัพธ์ที่มีคุณค่าและมีคุณภาพ พยัต วุฒิมรงค์ (2557:196-200) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้องค์กรต้องสร้างนวัตกรรมให้เกิดขึ้น นั่นคือสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร เช่น เทคโนโลยี สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคมหรือการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้หลายองค์กรจำเป็นต้องปรับปรุงกระบวนการทำงานเพื่อให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง โดยใช้นวัตกรรมเป็นตัวขับเคลื่อนเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันหรือเพื่อสร้างชื่อเสียงขององค์กรและพนักงาน โดยการทำให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ผู้นำขององค์กรนวัตกรรมคือ ผู้ที่มีอิทธิพลในความสามารถต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรม รวมทั้งศักยภาพของทรัพยากร สภาพแวดล้อมในองค์กร การสร้างวัฒนธรรมในองค์กร นวัตกรรมในการสร้างสิ่งใหม่ ๆ คิดใหม่ ทำใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาองค์กรนวัตกรรมเกิดขึ้นได้ด้วยฝีมือของมนุษย์ที่มีความคิดสร้างสรรค์ มุ่งมั่นพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ฉะนั้นแล้ว การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สร้างนวัตกรรมได้ต้องมีทุนความรู้ ทุนทักษะ ทุนปัญญา และทุนความสุข จึงเป็นหน้าที่สำคัญของผู้นำองค์กรต้องสรรหาและต้องรักษาทุนเหล่านี้ให้มีขึ้นในทรัพยากรมนุษย์มีเป้าหมายร่วมกัน เพราะเป็นปัจจัยที่ผลักดันให้คนในองค์กรเกิดพฤติกรรมและความคิดสร้างสรรค์ จำเป็นต้องพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีคุณภาพ ซึ่งเครื่องมือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คือการศึกษา และผู้ที่มีบทบาทสำคัญคือผู้บริหารสถานศึกษา ที่จะต้องมีภาวะผู้นำสมัยใหม่ ให้เท่าทันยุคของการเปลี่ยนแปลง (เอกราช โฆษิตพิมานเวช และคณะ, 2565)

โดยการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ตัวอย่างคือ ปิยโชติ รอดหลง (2565: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร ตามแนวคิดของเฮนเดอร์ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียน อันประกอบไปด้วย 1) การสร้างบรรยากาศในการสร้างสรรค์นวัตกรรม 2) การคัดเลือกคนเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรม 3) การพัฒนาทักษะ 4) การให้รางวัลในการสร้างนวัตกรรม 5) การจัดการทีมนวัตกรรม 6) การสร้างทีม และ 7) การค้นหาและทำงานร่วมกับผู้สนับสนุน และ มนต์ธิดา

ฉัตรอักษรานนท์ (2567: 225) ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มี 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม 2) ด้านมิตรภาพของการทำงานร่วมกัน 3) ด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลง 4) ด้านความคิดสร้างสรรค์ 5) ด้านบริหารความเสี่ยงด้านบรรยากาศในองค์กร 6) ด้านกลยุทธ์เชิงนวัตกรรม 7) ด้านบุคลิกภาพ 8) ด้านผู้นำ 9) ด้านผู้นำการใช้เทคโนโลยี และ 10) ด้านคุณธรรม จริยธรรม นั้นชี้ให้เห็นถึงความวิธในการเข้าถึงความสำเร็จ

เพราะฉะนั้น การพัฒนานวัตกรรมจึงช่วยสร้างความเข้มแข็งให้ทุกองค์การ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อความเติบโตและการสร้างสมรรถนะสำหรับการแข่งขันอย่างยั่งยืน ทั้งนี้เพราะพลวัตความเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ สังคม และวิทยาการของเทคโนโลยีที่เชื่อมโยงกันอย่างไร้เส้นกั้นนั้น ส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านจัดการศึกษาที่จำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารที่มีองค์ความรู้และทักษะที่เหมาะสม จึงช่วยให้การบริหารการศึกษาเป็นไปตามเป้าประสงค์ของนโยบายได้ (ธีระ รุญเจริญ, 2557)

ในทุกวันนี้ โลกทวีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น การเปลี่ยนแปลงจึงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบต่อผู้คนและสังคมในวงกว้าง โดยปัจจัยที่ส่งผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด คือ ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลให้รูปแบบการดำเนินชีวิตของคนในศตวรรษที่ 21 มีแนวโน้มที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ กระแสของโลกาภิวัตน์ ทำให้เกิดโลกไร้พรมแดน กลายเป็นโลกยุคดิจิทัล จึงต้องมีการปรับตัวและปรับเปลี่ยนกลยุทธ์มากขึ้น รวมทั้งแก้ปัญหาต่าง ๆ นวัตกรรมเกิดขึ้นในสังคมเพราะเป็นความพยายามที่จะแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานหรือการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น

ความหมายของนวัตกรรม

นักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้ความหมายของคำว่า นวัตกรรมต่าง ๆ ไว้ดังนี้

เสนห์ จุ้ยโต (2548: 2-3) ได้สรุปความหมายของนวัตกรรมไว้ว่า คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นที่เป็นสิ่งใหม่และองค์การยอมรับเอาไปใช้ นวัตกรรมจึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในทุกครั้ง จึงจำเป็นต้องมีนวัตกรรมเข้าไปเกี่ยวข้อง นอกจากนี้ นวัตกรรม ยังเป็นความคิดด้านสร้างสรรค์ ประกอบด้วยกระบวนการบริหารและความคิดทางสังคมเพื่อรวบรวมให้ เกิดการแก้ปัญหา กลับไปใช้ภายในสังคม ภายใต้สถานการณ์ที่กำหนด และเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ ความคิดใหม่ และนำไปใช้ในทางปฏิบัติ มีผลทำให้วิธีการในการทำสิ่งต่าง ๆ ดีขึ้นกว่าเดิม

สมพงษ์ สุวรรณจิตกุล (2552: 30-31) ได้สรุปไว้ว่า นวัตกรรม หมายถึง การปรากฏของความคิดและนำความคิดนั้นไปปฏิบัติเป็นรูปธรรม การได้ความคิดถือว่าเป็นด้านของความคิดสร้างสรรค์ แต่การนำไปใช้เป็นรูปธรรม เช่น ผลิตภัณฑ์ใหม่ หรือวิธีการบริหารใหม่ นับว่าเป็นการนำความคิดในนามธรรม สู่ความเป็นรูปธรรมที่จับต้องได้

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (2547: 2) ได้ให้ความหมายของ นวัตกรรม ว่าเป็นสิ่งใหม่ที่เกิดจากการใช้องค์ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ประเทศชาติ อีกทั้งยังหมายรวมถึงสิ่งที่เกิดขึ้นจากความสามารถในการใช้ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะ และประสบการณ์ทางเทคโนโลยี หรือการจัดการมาพัฒนาให้เกิดผลิตภัณฑ์หรือกระบวนการผลิตหรือบริการใหม่ เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด ตลอดจน การปรับปรุงเทคโนโลยี การแพร่กระจายเทคโนโลยี การออกแบบผลิตภัณฑ์ และการฝึกอบรมที่นำมาใช้ เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะในรูปแบบของการเกิดธุรกิจ การลงทุนของผู้ประกอบการ ตลาดใหม่ หรือรายได้แหล่งใหม่ รวมทั้งการจ้างงานใหม่

สรุปได้ว่า นวัตกรรม คือผลที่เกิดจากการคิดค้นสิ่งใหม่ หรือการนำเอาสิ่งเดิมที่มีอยู่แล้วมาต่อยอดพัฒนาทำให้ดียิ่งขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทใหม่ นำไปสู่ปฏิบัติการหรือการแก้ปัญหาของบุคคล กลุ่มบุคคล และองค์กร โดยที่นวัตกรรมนั้น อาจมีลักษณะเป็นรูปธรรม หรือนามธรรมก็ได้ เช่น เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ กระบวนการใหม่ หรือเป็นสิ่งเดิมแต่นำกลับมาพัฒนาใหม่เพื่อให้เกิดคุณภาพต่อองค์กรที่ยั่งยืนต่อไป

ความหมายของภาวะผู้นำ

ความสำคัญสำหรับผู้ผู้นำในองค์กรการศึกษา มีหน้าที่นำผู้ร่วมงานให้สร้างสรรค์งานต่าง ๆ ในองค์กรให้เกิดผลสำเร็จ นักวิชาการได้ศึกษาแนวคิด และทฤษฎีภาวะผู้นำ โดยได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

Lunenburg and Ornstein (2022: 16) ได้สรุปว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำที่สร้างประสิทธิผลของสถานศึกษามี 7 ประการด้วยกัน คือ 1) การจัดการให้สภาพแวดล้อมเป็นระเบียบและมีความปลอดภัย 2) การกำหนดพันธกิจของสถานศึกษามีความชัดเจน 3) ลักษณะของภาวะผู้นำด้านวิชาการ 4) ความคาดหวังที่สูง 5) ความทุ่มเทเวลาในการทำงาน 6) การดูแลอภิบาลนักเรียน และ 7) การมีปฏิสัมพันธ์และความสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้ปกครอง

อภิชาติ ครองยศ (2560: 12) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็นภาวะที่ความสำคัญต่อผู้บริหารทุกคนเพราะเป็นแนวทางไปสู่การปฏิบัติงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบให้สำเร็จผลตามเป้าหมาย นำไปสู่การให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ผู้นำสามารถทำงานให้ประสบความสำเร็จได้ แต่ต้องประสานความร่วมมือของบุคลากรในองค์กรเพื่อให้เกิดเป้าหมายเดียวกัน ซึ่งในขณะเดียวกันนั้น ผู้นำจะต้องทำหน้าที่สร้างเสริมพลังใจและสร้างแรงยึดเหนี่ยวของกลุ่มให้มั่นคง

เจริญ สุระประเสริฐ (2559: 6) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยที่สำคัญของการทำงานร่วมกันของสมาชิกทุกคนในองค์กร การที่จะสามารถดำเนินกิจกรรมได้สำเร็จเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับภาวะของผู้นำเป็นสำคัญ หากผู้นำมีภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพก็จะก่อให้เกิดการสัมฤทธิ์ผลของงาน ทำให้เกิดความเจริญเติบโตและสมัครสมานในการทำงานขององค์กร ฉะนั้นแล้วทักษะสำคัญของภาวะผู้นำจึงเป็นสิ่งที่ผู้บริหารทุกระดับในองค์กรควรต้องศึกษาให้เกิดความเข้าใจ

กมลทิพย์ บุญโพธิ์ (2561: 14) ได้กล่าวถึงความเชื่อมโยงของการพัฒนาองค์กรกับภาวะผู้นำว่า ผู้นำในโรงเรียนนั้นเป็นผู้ที่มีบทบาทต่อลักษณะพฤติกรรมกาปฏิบัติงานของบุคลากรหรือผู้ใต้บังคับบัญชา และส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของงานโดยรวมด้วย เนื่องจากผู้นำทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุม และส่งอิทธิพลต่อการดำเนินงาน

ภัสราภรณ์ ผอมทอง (2561: 13) ได้กล่าวว่า พลวัตความเปลี่ยนแปลงของโลกนั้นส่งผลให้ภาวะผู้นำมีความสำคัญต่อความก้าวหน้าขององค์กร ด้วยสภาวะเศรษฐกิจ สังคมที่ไม่หยุดนิ่ง ดังนั้น ภาวะผู้นำจึงเป็นคุณสมบัติสำคัญที่ผู้บริหารมีอาชีพควรมี เพราะส่งผลต่อการปฏิบัติงานโดยรวมขององค์กร

Kristof (2018: 1172-1181) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการวัดและอธิบายประสิทธิภาพขององค์กรในสถานศึกษาโดยศึกษาจากวิธีการ Benefit – of – the – Doubt ได้รวบรวมข้อมูลจากการสำรวจและการสัมภาษณ์จากสมาชิกคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้บริหาร ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำจะส่งผลให้ประสิทธิภาพของการศึกษานั้นขึ้นอยู่กับสภาพและบริบทของสถานศึกษาด้วย

Timothy Martin (2022: Online) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ บทบาทของผู้บริหารที่สัมพันธ์กับการเตรียมการบริหารและงานในหน้าที่รับผิดชอบ ผลการศึกษาพบว่า โดยปกติแล้วผู้บริหารจะมีภาระงานประจำที่สำคัญซึ่ง

เป็นภารกิจของโรงเรียนซึ่งจะประสบความสำเร็จอยู่แล้ว ดังนั้นเมื่อมีภาระงานใหม่จึงควรจัดหาวิธีการที่หลากหลายมาใช้ในการเตรียมการให้กับผู้ที่จะเป็นผู้บริหาร โดยแม้ว่าต้องใช้เวลามากขึ้น ก็ควรได้รับการฝึกฝนภาระงานนี้ รวมถึงการวางแผน การสังเกตผู้สอน การสื่อสาร ระเบียบวินัยของนักเรียน การประชุมผู้ปกครอง การประเมินผลการบริหารและการประชุมนักเรียน

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำ คือภาวะการณ์ที่บุคคลสามารถบริหารจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ในองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และมีความสามารถในการสร้างความเป็นเอกภาพในองค์กรโดยใช้ศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการองค์การอย่างเหมาะสมต่อบริบทของเวลาและสถานการณ์ เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายขององค์กรด้วยความยั่งยืน

องค์ประกอบของผู้นำเชิงนวัตกรรม

สำหรับองค์ประกอบของผู้นำเชิงนวัตกรรมนั้น มีนักการศึกษา นักวิชาการ นักทฤษฎี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้ความหมายในหลายแง่มุม ไว้ดังนี้

Horth and Vehar (2012) กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้นำที่เกี่ยวข้องกับการสร้างนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในองค์กรไว้ว่า ผู้บริหารต้องมีความมุ่งมั่นในการสร้างนวัตกรรม เนื่องจากผู้บริหารมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการผลักดันให้เกิดการสร้างสรรคนวัตกรรม และสนับสนุนการปฏิบัติงานของบุคลากร ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น ผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่เอื้ออำนวยต่อการเปลี่ยนแปลงในองค์กร และมีบทบาท เป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ ผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลและมีภาวะผู้นำในการจัดการและสร้างแรงบันดาลใจให้แก่บุคลากรในองค์กร

George, G., McGahan, A. M., & Prabhu, J. (2012) ได้สำรวจปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างนวัตกรรมขององค์กรในองค์ประกอบด้านภาวะผู้นำ พบว่า จะต้องสามารถกำหนดนโยบายที่ชัดเจน ช่วยผลักดันให้เกิดเอกภาพในองค์กร สร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดในองค์กร และกระตุ้นกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์ เป็นผู้ช่วย (Coaching) มีเป้าหมายพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง การมอบพลังให้เกิดความสร้างสรรค์ให้แก่บุคลากร (Empowerment) การมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในองค์กร (Participation) และสร้างกลุ่มที่เข้มแข็ง (Teamwork)

Patel (2012) ได้เสนอรูปแบบผู้นำ (Leadership Style) ผู้นำในแนวหน้าควรมีภาวะผู้นำในการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่เหมาะสมต่อบทบาทหน้าที่ของตนเอง และสามารถถ่ายทอดความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมไปสู่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้

รังสรรค์ ปุทอง (2562) ได้ศึกษาคุณลักษณะของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมพบว่า ลักษณะภาวะผู้นำ ควร มีพันธกิจในการสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม และต้องพยายามรักษาไว้ซึ่งวิสัยทัศน์ขององค์กร โดยการสร้างสรรค์นวัตกรรมนั้นต้องสามารถใช้การตรวจสอบแบบย้อนกลับได้

ฐิตินันท์ นันทะสร และคณะ (2563: 17 - 19) ได้สังเคราะห์ลักษณะของผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ไว้ดังนี้

1) วิสัยทัศน์ในการสนับสนุนให้เกิดนวัตกรรม หมายถึง ความสามารถในการจัดการส่งเสริม และสนับสนุนให้บุคลากรในองค์กรมีความริเริ่มในการสร้างนวัตกรรม

2) การทำงานเป็นระบบและมีส่วนร่วมในนวัตกรรม หมายถึง ความสามารถในการจัดการบุคลากรในองค์กรให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาได้ ตลอดจนรับฟังความคิดเห็นของคนในองค์กรจนนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขนวัตกรรม

3) ทักษะการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม หมายถึง ความสามารถในการคิดค้นนวัตกรรมอย่างมีวิจรรย์ญาณ และมีจริยธรรมที่ไม่เบียดเบียนสังคม หรือสิ่งแวดล้อม

4) บทบาทหน้าที่เชิงนวัตกรรม หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการให้องค์กรสามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมที่มีคุณค่า มีประโยชน์ และใช้งานได้จริง ตลอดจนความสามารถในการสร้างเครือข่ายเพื่อแบ่งปันองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์นวัตกรรม

5) การมีบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม หมายถึง ลักษณะที่บ่งบอกให้ผู้ทราบถึงความสามารถและสมรรถภาพของการสร้างสรรค์ และบริหารจัดการนวัตกรรม

บทสรุป

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญกับการบริหารสถานศึกษาในเชิงของการสร้างสรรค์นวัตกรรม เพราะภาวะผู้นำเป็นเหมือนกุญแจสำคัญที่จะเป็นการไขไปสู่โอกาสในการพัฒนานวัตกรรมให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา ในปัจจุบันที่องค์ความรู้ วิทยาการ และเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงสังคมไปอย่างรวดเร็ว หากผู้นำไม่สามารถขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของนวัตกรรมภายในสถานศึกษาได้ ก็จะเป็นข้อจำกัดต่อความสามารถในพัฒนาบุคลากรเกิดประสิทธิภาพและการพัฒนาการศึกษาที่อาจล่าช้าไม่สอดคล้องกับภาวะการณ์ของสังคมโลก จึงสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมนั้นมีองค์ประกอบจำนวนทั้งสิ้น 6 ด้าน ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม 2) การสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรม 3) การสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม และ 4) การคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม

เอกสารอ้างอิง

- กมลทิพย์ บุญโพธิ์. (2561). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต. ชัยภูมิ: มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- จันทร์วัลย์ เสนคราม. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ภาวะผู้นำของหัวหน้างานกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน บริษัทไปรษณีย์ไทยในสำนักงานใหญ่. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร)
- เจริญ สุระประเสริฐ. (2559). ภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพิจิตร. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- จันทนา แสนสุข. (2557). ปัจจัยที่เป็นเหตุและผลของความสามารถภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย. วารสารสมาคมนักวิจัย. 19 (1), 34-46.
- ฐิตินันท์ นันทะสร และคณะ. (2563). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา. วารสารบัณฑิตศึกษา 17 (79), 17 -19
- ภัสราภรณ์ พอมทอง. (2561). ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. การค้นคว้าอิสระ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สุราษฎร์ธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

- ธีระ รุญเจริญ. (2557). *การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- พยัต วุฒิรงค์. (2557). *การจัดการนวัตกรรม: ทรัพยากร องค์การแห่งการเรียนรู้ และนวัตกรรม*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท วี. พรินท์ (1991) จำกัด.
- ปิยโชติ รอดหลง (2565). *ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยนาท*. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร)
- มนต์ธิชา ฉัตรอักษรานนท์. (2567). *การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาแพงเพชรเขต 2*. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ศรีนครินทรวิโรฒปีที่ 25(2)
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2551) *ภาวะผู้นำ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บริษัทธีระฟิล์มและโซแพ็คซ์.
- ศศิวิมล สุขทนารักษ์. (2554). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะการบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนในเขตอำเภอคลองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1*. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี).
- เสน่ห์ จุ้ยโต. (2548). *การบริหารนวัตกรรมแนวใหม่.นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.สมพงษ์*
- สุวรรณจิตกุล. (2552). *องค์กรแห่งการสร้างนวัตกรรม: องค์กรชั้นนำต่างๆ เปลี่ยนแปลงตัวเองได้อย่างไร*. กรุงเทพมหานคร: เอเอสทีวีผู้จัดการ.
- อภิชาติ ครองยศ. (2560). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจสายงานจราจรสถานีตำรวจภูธรเมืองสกลนคร*. วิทยานิพนธ์ ปร.ม. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
- George, G., McGahan, A. M., & Prabhu, J. (2012). *Innovation for inclusive growth: Towards a theoretical framework and a research agenda*. Journal of management studies, 49(4),
- Horth, D. M., & Vehar, J. (2012). *Becoming a Leader Who Fosters Innovation*. Center for Creative Leadership.
- Kristof De Witte. (2018). *Measuring and Explaining Organizational Effectiveness of School Districts: Evidence from a Robust and Conditional Benefit-of-the-Doubt Approach*, European Journal of Operational Research
- Patel, E. (2012). *The Essentials of School Leadership*. London: Paul Chapman.
- Lunenburg and Ornstein. (2022). *Educational Administration: Concepts and Practices*, 7 thed. (CA: Wadsworth Cengage Learning, 2022)
- Timothy Martin. (2022). *Role of middle-level school principals regarding their administrative preparation and the tasks they perform*, accessed 20 April 2025. Available from <http://www.lib.umi.com/dissertations/fullcit>